

MAKÂME TÜRÜ

Makâmeler kısa hikâyelerdir. Her biri çoğu kez bir oturumdan fazla sürmez ve bir öğüt veya bir fıkrayla biter. Bu türde güzel bir giriş ve üslup son derece önemlidir. el-Bedî' bu türü en iyi şekilde ortaya çıkaran ilk kişidir. İsa b. Hişâm'ın dilinden Ebu'l-Fazl el-İskenderî'yi konuşturarak 400 makâme yazmıştır. Üstad Muhammed Abduh bu makâmelerden yalnızca 53 tanesini açıklamıştır. Makâmelerinden başka risalelerinin ve şiirlerinin bir divanı vardır. Her ikisi de basılmıştır.

Bize ulaşan 51 makâmesinde Hemezânî anlatıcı (râvi) olarak İsa b. Hişâm'ı kullanır. Makâmelerinin kahramanı ise Ebu'l-Fadl el-İskenderî'dir. Makâmelerini açış cümleleri genellikle حدثنا عيسى بن هشام وقال (İsa b. Hişâm bize dedi ki) biçimindedir.

BEDÎ'U-Z-ZAMAN EL-HEMEZÂNÎ (H. 398)

Ebu'l-Fazl Ahmed b. el-Huseyn, Hemezân'da doğmuş ve orada yetişmiştir. Arapça ve Farsça eğitim aldıktan sonra Hemezân'da bilgisinden yararlanmadığı hemen hemen hiçbir yazar kalmamıştır. Daha sonra, Hemezân'ı terk ederek es-Sâhib b. Abbâd'ın yanına gitmiş ve dostluğundan yararlanmıştır. H. 382 yılında Nişâbur'a gitmiş ve yazarlık alanında ki ustalığı orada ortaya çıkmış ve ünü artmıştır. Nişâbur'da 400 makâme (kısa hikaye) yazmış, Ebu Bekr el-Harezmî ile tartışmalara girmiştir. Ebu Bekr kendisinden daha yaşlı ve daha ünlüydü. Aralarında süren yazışmalar sonucunda iş münazaraya dökülmüştür. Bazıları onu, bazıları Harezmî'yi tutmuşlardır. el-Bedî'ye gençliği, dili ve tanıma isteği yardımcı olmuş, el-Harezmî'yi büyük bir yenilgiye uğratmış ve onun ününü söndürmüştür, krallar ve reisler yanındaki değerini yok etmiştir.

el-Bedî'nin kendine hayran bırakan bir düzyazı stili vardı. Edebi sanatlar kullanması nesrini bozmamış, anlam derinliği yazılarını anlaşılmaz hale getirmemiştir.

Makâmeleri:

Makâmeler kısa hikâyelerdir. Her biri çoğu kez bir oturumdan fazla sürmez ve bir öğüt veya bir fıkrayla biter. Bu türde güzel bir giriş ve üslup son derece önemlidir. el-Bedî' bu türü en iyi şekilde ortaya çıkaran ilk kişidir. İsa b. Hişâm'ın dilinden Ebu'l-Fazl el-İskenderî'yi konuşturarak 400 makâme yazmıştır. Üstad Muhammed Abduh bu makâmelerden yalnızca 53 tanesini açıklamıştır. Makâmelerinden başka risalelerinin ve şiirlerinin bir divanı vardır. Her ikisi de basılmıştır.

Bize ulaşan 51 makâmesinde Hemezânî anlatıcı (râvi) olarak İsa b. Hişâm'ı kullanır. Makâmelerinin kahramanı ise Ebu'l-Fadl el-İskenderî'dir. Makâmelerini açış cümleleri genellikle حدثنا عيسى بن هشام وقال (İsa b. Hişâm bize dedi ki) biçimindedir.

EL-HARÎRÎ

Muhammed b. Alî el-Basrî, Benî Harâm kabilesindedir. Basra'da yetişmiş ve bilginlerden ders almıştır. Önceleri ipek sattığı ya da ipek ürettiği için el-Harîrî olarak lakaplandırılmıştır. Sonra ilme ve edebiyata olan aşırı düşkünlüğünden dolayı bundan vazgeçmiş, araştırma ve öğrenime ağırlık vermiş, edebiyatta yüce bir yer edinmiştir. Arap şiiri, tarihi ve üslupları konusundaki bilgisiyle ünü artmıştır. Edipler ve emirler bilgisinden yararlanmak için ona yakınlık göstermişlerdir. el-Harîrî bir şairden daha çok bir yazardı. İbnu'l-'Amîd mektebinden olanların sonuncularındandır. el-Bedî'nin üslubunu izlemekle el-Fâdıliyye yolunun doğmasını hazırlayanlardandır. Sanat kullanmakta abartmaya kaçmış, süslü sözler kullanmakta aşırı gitmiş, anlam bakımından değeri olmayan sözcükler kullanmıştır. Şiiri çok sanat kullanmak bakımından Bedî'nin nesrine benzer.

Durretu'l-Gavvass fi Evhâmi'l-Havvâss adlı eserinde çağdaşlarının bazı sözcük ve terkiplerinde Arapça üslubun dışarı çıkmalarını eleştirmiştir. Ayrıca Kitâb Mulhatu'l-Î'râb fi'n Nahv, Dîvânu Resâil'i vardır. Makâmât eserlerinin en iyisidir.

el-Harîrî'nin 50 makâmesi vardır. el-Bedî'nin makâmeleri gibi yazdığı bu öykülerde el-Hâris b. Hammâm'ın ağzından Ebu Zeyd es-Surûci'yi konuşturmuştur. Makâme türündeki öykülerinde deyim ve atasözlerini toplamıştır. Bu makâmeler, Arapça sözcüklerin, bile ilgili fıkraların ve sanatlı sözlerin hoş bir lügati gibidir. Arapça ve yabancı yazarların bu esere önem vermelerinin ve eserin yazılmasının nedeni bundan olabilir. Makâmeler Fransız, Alman ve İngiliz yirmiden çok oryantalist tarafından tercüme edilmiştir.